

Tarihi Asansör

Aysegül SELÇUKİ

Geçmişinde Küçük Paris olarak adlandırılan bir şehrin sakinlerine bıraktığı değerli kültür mirasından bir tanesi de Şehit Nihat Bey Caddesi ve Mithat Paşa Caddelerini birbirine bağlayan Asansör.

Asansör 1907 yılında Musevi işadamı Nesim Levi Bayraklı tarafından yapıldı.

Yapıldığı ilk yıllarda buharla çalıştırılan yapı daha sonra elektrikle çalışır hale getiriliyor.

Birbirlerinden 155 basamakla ayrılan bu iki caddeyi birleştiren Asansör sadece halkı büyük bir zorluktan kurtarmakla kalmamış aynı zamanda iki semtin insanlarını da birbirine bağlamıştır.

Kırmızı kesme taşlardan oluşan ve yüksek beyaz bir taş kaidenin üzerine yerleştirilen Asansör günümüz İzmir'in de Karataş olarak anılan semtte inşa ettirilmiştir.

Karataş, gösterişli yalıları ve doyulmaz deniz manzarası ile 19. yüzyılda maddi durumu iyi olan Musevilerin yerleştikleri bölgedir.

Bugün doğum hastanesi olarak işlev gören Karataş Yahudi Hastanesinin de yapılışı tam da bu yüzyıla yani 1837 yılına rastlar.

Hastanenin asıl yapılış amacı; vebadan ve diğer salgın hastalıklardan şikayetçi olan Musevilerin tedavisiydi.

Kurulduğu yıllarda oldukça büyük bir azınlık hastanesi konumundaydı. Maddi yetersizlikler yüzünden 1911 senesinde kapatılan hastane, 1913 yılında hayırsever Nesim Levi yazlık evini hastaneye bağışlayarak, satıştan kazanılan para ile hastanenin yeniden açılmasını sağlamıştır.

1920'li yıllarda ise azınlık hastanesi olarak hizmet veren Karataş Hastanesi milli bir kimlik kazanmıştır.

“Mutedil ve asude bir yaşamı seçen, ancak Yunan işgali gelince Helen çizmelerine sarılmak yerine Türk bayrağını gizli gizli öpmeyi tercih edecek ve feslerini baskılara rağmen atmayacak olan Musevi cemaatinin önde gelen bir simasıydı Levi.” (Yaşar Aksoy, Smyrna İzmir Efsaneden Gerçeğe, İBB, 2002)

Karataş semtinde şu anda hala kullanılmakta olan Beth Israel sinagogu da bulunmaktadır.

Osmanlı Sultanı II. Abdülmecit tarafından 1905 yılında inşa ettirilen mabet 1907 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Yapımı için tam olarak 1500 altın ödenmiştir.

Viktoryen bir mimariye sahip olan mabet günümüzde şehrin en büyük sinagogudur.

Günümüzde Saat Kulesi gibi Asansör de İzmir'in şehir simgelerinden bir tanesidir. Gidenlerin Güzel İzmir manzarasına doyup geleneksel Ege yemeklerinden tadabileceği keyifli bir mekan haline getirilmiştir.

Deniz ve mehtap sizi sorarsa eğer Asansör'ün girişindeki parke taşlı uzun ince sokakta bulabilir belki izinizi.

İki yanı eski İzmir evleriyle süslü bu sokağın ismi Dario Moreno.

Fakir bir ailenin çocuğu olan Dario Moreno kendi kendini yetiştirir ve yanına yardımcı olarak girdiği hukuk bürosunda katipliğe kadar yükselir.

Asıl ismi David Arugete'dir. Bir yandan da akşam gittiği kurslarda Fransızca öğrenmektedir.

Bu hırsı ona ülkenin ve dünyanın farklı şehirlerinin kapılarını açar.

Tüm bu açılan kapıların yıldızlı hayatlarına bir süreliğine hayran kalsa da doğduğu ve ait olduğu kent olan İzmir'i hiçbir zaman unutamaz.

1921 yılının Nisan ayında İzmir'in Mezarlıkbaşı semtinde doğan ünlü ses ustası Dario Moreno bu satırları büyük bir tutkuyla bağlı olduğu Güzel Şehir İzmir için yazar.

“İzmir, tatlı ve sevgili şehrim
Bir gün, şayet senden uzakta ölürsem...
Beni sana getirsinler,
Fakat mezarıma götürürken, “öldü” demesinler
“Uyuyor” desinler koynunda...
Tatlı İzmir'im”

1968 yılının soğuk bir Aralık gününde hayat gözlerini yumduğunda Dario Moreno İsrail'e gömülür ve yıllar boyunca yaşadığı sokağa ismi verilir.

Eski İzmir mimarisinin manolya ağaçlarıyla gölgelendiği yüzleri gelenleri geçmişe yolculuğa çıkarır.

Kaynaklar:

- Yaşar Aksoy, Smyrna İzmir Efsaneden Gerçeğe, İBB, 2002)
- İzmir Büyükşehir Belediyesi, www.izmir.bel.tr